

Tárgytematika

Családszociológia

NGB_SM008_2

Tárgyfelelős neve: dr. Nárai Márta

Félév: 2013/14/1

Beszámolási forma: Vizsga

Tárgy heti óraszám: 3/0/0

Tárgy féléves óraszám: 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA

A tárgy a családszociológia legfontosabb fogalmainak megismerésére és alkalmazására épül. Alapvető cél, hogy a hallgatók megismerjék a családi élet alakulására ható tényezőket, a változási folyamatokat, a családon belüli kapcsolatok problémáit, illetve a családok működőképességét támogató szolgáltatásokat, annak érdekében, hogy majdán gyakorló ifjúságsegítőként jobban át tudják látni a hozzájuk forduló kliensek családi viszonyait, hathatósabban tudják segíteni problémáik megoldását.

A szemináriumokon kiadott feladatokkal a kurzus fejleszteni kívánja a hallgatók

- együttműködési képességét,
- kommunikációs készségét,
- problémamegoldó képességét,
- önállóságát,
- az információfeldolgozás képességét
- és a rendszerben való gondolkodást

TANTÁRGY TARTALMA

A tárgy foglalkozik a családi életformák sokféleségével, a család, mint társadalmi intézmény változásaival, a család társadalomtörténetével. A hallgatók megismerik a családi élet alakulására ható tényezőket, a családok működéséhez és működési zavaraihoz kapcsolódó társadalmi és szociális problémákat, illetve betekintést nyernek a családok működőképességét támogató szolgáltatásokba.

A félév során konkrétan az alábbi témakörök feldolgozására kerül sor:

- Alapfogalmak: család, rokonság, családtípusok, családformák, háztartások. A család mint rendszer.
 - A család társadalmi meghatározottsága, a családösszetétel változásai.
 - A családi életformák pluralizációja – a család változása és a házasság terén napjainkban megfigyelhető változások.
 - A család funkciói és változások e funkciókban. Döntések a családban.
 - Családon belüli munkamegosztás. Nemek és szerepek, szerepkonfliktusok.
 - A párkapcsolatok dinamikája, illetve házasságra felkészítő szerepük.
- A párválasztás szociokulturális összetevői és szociológiai problémái.
- Népesedés és család. A születésszám változásai. Előregedő társadalom. A terhesség-megszakítások alakulása, társadalmi megítélése.
 - A gyermekvállalás attitűdjei, társadalmi támogatottsága. Gyermekvállalás és a

- munkavégzés összeegyeztetése, ennek nehézségei, konfliktusai. Család és/vagy karrier?
- A család fejlődése, családi életciklusok. Szülés – születés – szülővé válás. Családi szocializáció. Gyermeknevelés és érték közvetítés a családban. Családi kapcsolatrendszer.
 - Házasságok stabilitása és instabilitása. A válás folyamata, a gyermekek és felnőttek megbirkózása a válással.
 - Családi és házassági konfliktusok keletkezése, formája és dinamikája. Változás és konfliktuskezelés a családban.
 - Diszfunkcionalitás a család működésében. Deviancia a családban. A deviáns viselkedések és a családi kapcsolatok változásai. Bántalmazás és erőszak a családban.
 - Életútinterjú, mint a család hatását (is) feltáró, a családi mintákat bemutató kvalitatív vizsgálati módszer
-

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Követelmény:

- A szemináriumokon megadott feladatok teljesítése (csoportmunkában való részvétel, gyűjtőmunkák, irodalomfeldolgozás stb.; mindig aktuálisan kerül megbeszélésre)
- Két zárthelyi dolgozat írása a félév során (max. 30–30 pont) – **kötelező, az aláírás feltétele mindkét ZH megírása**
- A félév során a megadott szakirodalmak közül egy szabadon választott irodalom írásban történő feldolgozása (irodalom összegzése + saját reflexiók) (határidő: november 15.) (Times New 12-es betűméret, max. 1,5-es sortáv, 3–5 oldal) (max. 20 pont)
- Filmreflexió: a szemináriumokon közösen megtekintett rövidfilmek közül egy film mondanivalójának összegzése, illetve a látottakkal kapcsolatosan saját vélemény, gondolatok megfogalmazása (határidő: aktuálisan kerül megbeszélésre.) (Times New 12-es betűméret, max. 1,5-es sortáv, 1–2 oldal) (max. 10 pont)
- Életútinterjú készítése és dokumentálása (Times New 12-es betűméret, max. 1,5-es sortáv, 5–9 oldal) (beadás határideje: aktuálisan kerül megbeszélésre), majd szóbeli vizsgán való prezentálása (ppt felhasználásával kb. 15 percben). (A prezentáció pontozásának szempontjai: előadás módja, tartalma, ppt-k minősége, információ tartalma, 'olvashatósága')
- Plusz feladatként vállalható az egyes témakörökhöz tartozó résztémák szakirodalmak/oktató által adott jegyzetek alapján történő feldolgozása és szemináriumon történő prezentálása (ppt felhasználásával kb. 15–25 percben). Egy résztéma kidolgozására egyénileg vagy párban lehet jelentkezni.

A foglalkozásokon való részvétel kötelező, háromnál több órától való igazolatlan hiányzás a tárgy el nem fogadását (aláírás megtagadás) vonja maga után.

Értékelés:

A félév szóbeli vizsgával zárul, ahol egyrészt az életútinterjút kell megadott szempontok alapján prezentálni (ppt felhasználásával) az oktató és a társak előtt, kb. 15-20 percben, másrészt a félév során tanultakból kell tételszerűen számot adni.

- Az értékelés 1–5-ig terjedő érdemjegy formájában történik a szemináriumi feladatok teljesítése, illetve a szóbeli vizsga alapján. Az érdemjegy a három részterületre kapott érdemjegyek (szemináriumi feladatokra pontszám alapján kapott érdemjegy, az életútinterjú írásbeli és szóbeli részére együttesen kapott érdemjegy, elméleti anyagból szóbeli felelet alapján kapott érdemjegy) matematikai átlaga alapján kerül meghatározásra. Kivétel: bármely részterületre kapott elégtelen részéremjegy elégtelen érdemjegyet jelent.

A félév során teljesítendő feladatokra összesen 90 pontot lehet kapni. A hallgató plusz feladatokkal növelheti pontjai számát. Érdemjegyek: 0–45 pont: elégtelen (1); 46–56 pont: elégséges (2); 57–67 pont: közepes (3); 68–78 pont: jó (4); 79–90 pont: jeles (5)

KÖTELEZŐ IRODALOM

Kötelező irodalom:

Andorka Rudolf (2006) *Bevezetés a szociológiába*. Második javított és bővített kiadás. Szerkesztette: Spéder Zsolt. Osiris, Budapest. A családról szóló fejezet.

Ajánlott irodalom:

Albert Fruzsina–Dávid Beáta (2005) Férfiak és nők a családban egy kétgenerációs vizsgálat tükrében. In: Szerepváltozások. Jelentés a férfiak és nők helyzetéről 2005. TÁRKI – ICSSZEM, Bp. 102–121. o.

Andelson, E. – Fraiberg, S. (1996): Elhagyott anya, elhagyott gyermek. In: Gyermek – család – társadalom. HRSZPE, Bp. 151–177, o.

Andersson, Magdalena (2006) Mire jó a nemek egyenlősége? In: Giddens, A. – Diamond, Patrick (szerk.): Írások az egyenlőtlenségről, az egyenlősdiről – és az új egyenlőségről. Napvilág Kiadó, Bp. 223–237. old.

Andorka Rudolf (1991) „A házasulók társadalmi helyzete egymáshoz viszonyítva” In: Utasi Ágnes (szerk.) Társas kapcsolatok. Gondolat, Bp. 20–39. o.

Aries, Philippe (1984) Gyermek, család, halál. Gondolat, Bp.

Badinter, E. (1999) A szerető anya. Csokonai Kiadó, Bp.

Bálint M. – Köllő I. (2008) Gyermeknevelési támogatások. In: Fazekas K. – Cseres-Gergely Zs. – Scharle Á. (szerk.) Munkaerő-piaci Tükör 2007. MTA Közigazgatás-tudományi Intézet – OFA, Budapest. 54–72. o.

Bányai Emőke (2004): Intenzív családmegtartó szolgáltatások. In: *Család, gyermek, ifjúság*, 2004/6. 6–21. old

Beck, Ulrich (2003): Én én vagyok: a nemek egymás nélkül, egymással és egymással szemben a családon belül és kívül. In: A kockázat társadalma. ARTT – Századvég. Budapest. 182–321. old.

Berg, I. K. (1995) Konzultáció sokproblémás családokkal. Speciális problémák. Animula, Bp. 143–163. o.

Blaskó Zsuzsa (2005) Dolgozzanak-e a nők? A magyar lakosság nemi szerepekkel kapcsolatos véleményének változásai, 1988, 1994, 2000. In: Demográfia 2–3. 159–187. old.

Blaskó Zsuzsa (2006) Nők és férfiak – keresőmunka, házimunka. Kutatási jelentések. 82 (1) KSH NKI, Budapest.

Blaskó Zsuzsa (2009) Családtámogatás, gyermeknevelés, munkavállalás. In: Demográfiai Portré. KSH NKI, Budapest. 41–51. o.

Blaskó Zsuzsa (2010) Meddig maradjon otthon az anya? – A gyermekfejlődés szempontjai. In: Esély. 3. 89–116. o.

Bognár Gábor – Telkes György (1994) A válás lélektana. Bp., KJK.

Buda Béla (1986) Az alkoholizmus családpatológiája és családterápiája. In: Alkoholológia. 3. 8–16. o.

Bukodi Erzsébet (2002) Ki kivel (nem) házasodik? A partnerszelekciós minták az egyéni életútban és a történelmi időben. In: Szociológiai Szemle. 2002/2. 28–58. o.

Bukodi Erzsébet – Róbert Péter (1999) A nők munkaerő-piaci részvétele és a gyermekvállalás. In: Statisztikai Tükör. 4. 201–224. o.

Cseh-Szombathy László (1979) Családszociológiai problémák és módszerek. Bp., Gondolat

Cseh-Szombathy László (1985) A házastársi konfliktusok szociológiája. Bp., Gondolat. 51–83. old.

Cseh-Szombathy László (1994) Értékváltozások a magyar családban. In: INFO-Társadalomtudomány. 30.

Cseh-Szombathy László (2000) A házasság minősége. In: Elekes Zsuzsanna – Spéder Zsolt (szerk.) Törések és kötések a magyar társadalomban. ARTT – Századvég, Bp. 239–254. o.

Csurgó Bernadett – Megyesi G. Boldizsár (2006): Családi döntések, munkamegosztás és

társadalomszerkezet. In: Kovách Imre (szerk.): Társadalmi metszetek. Hatalom, érdek, individualizáció és egyenlőtlenség a mai Magyarországon. Bp., Napvilág Kiadó

Dóra Ilona (2001) Lakásváltozások és családi életciklusok. In: Statisztikai Szemle. 12. 984–1000. o.

Dowling, E. – Barnes (2001) Együttműködés a gyermekekkel és szüleikkel a különélés és a válás során. Coincidencia Kft., Bp.

Drjenovszky Zsófia (2009) A szülési szabadság hosszának vizsgálata az első gyermek vállalását követően. In: Szociológiai Szemle. 3. 116–146. o.

Elekes Zsuzsanna – Paksi Borbála (2000) A család hatása a fiatalok alkohol és drogfogyasztására, valamint egyéb viselkedészavaraira. In: Spéder-Zsolt-Tóth Pál Péter (szerk.) Emberi viszonyok. ARTT-Századvég, Bp.

Faragó Tamás (2000) Házastársi konfliktusok a 18. században az egykorú források tükrében. In: Elekes Zs. – Spéder Zs. (szerk.) Törések és kötések a magyar társadalomban. Andorka R. TTT.– Századvég K., Budapest. 331–348. o.

Fitness, Julie (2006) Viszlát, fekete báránym! A családi elutasítás okai és következményei. In: Williams, K.D. – Forgas, J.P. – Hoppel, W. (szerk.) A társas kirekesztés pszichológiája. Kairosz Kiadó, Bp. 270–284. old.

Fuchs, V.R. (2003) A nemek közötti gazdasági egyenlőtlenségekről. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest.

Goldschmidt, D. (1991) Családvédelem – családsegítés. In: Család és alkohol. Bp., OAI. 109–120. o.

Gödri Irén (2001): A házassági kapcsolatok minősége és stabilitása. Bp., KSH 36-46. old.

Gregor Anikó (2008) „Ha volna két életem...” A szerepkonfliktusból fakadó feszültségek a nyugat-európai, a poszt-szocialista országok és az USA-beli nők között. In: Szociológiai Szemle. 2008/2. 87 – 110. o.

Hajnal Ágnes (2006) A szülők válásának hatása a gyermekek életminőségére serdülőkorban. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 245–252. old.

Harcza István (1992) Család és ifjúság. In: Rendszerváltás és ifjúság. MTA PTI, Budapest.

Hegyiné Ferch Gabriella (2003) Családpaszichológia. Bp., Corvinus K.

Herczog Mária (2005) A családon belüli erőszak kutatásának előzményei és családi viszonyok vizsgálata Magyarországon. In: Virág György (szerk.) Családi viszonyok. KJK –KERSZÖV, Bp. 53–61. old.

Herman Erzsébet – Berlin Iván (1989) Családterápia pszichoszomatikus betegségekben. In: Füredi J. (szerk.) Családterápiák. Akadémiai K., Bp. 98–124. o.

Hernádi M. (1989) Válni veszélyes! Családbomlás Magyarországon. Háttér lap- és könyvkiadó, Budapest.

H. Sas Judit (1984) Nőies nők és férfias férfiak. Akadémiai K., Bp. 126–129. o.

Kamarás Ferenc (2005) Családalapítás és gyermekvállalás Európában. Kérdések és kérdőjelek. In: Nagy I. – Pongrácz Tiborné – Tóth I.Gy. (szerk.) Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. TÁRKI – Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Budapest. 87–101. o.

Kelemen Gábor (1993) A családi krízis intervenciója alkoholizmus esetében. Szervenélybetegségek In: Addictologica Hungarica. 1. 28–38. o.

Kopp Mária – Skrabski Árpád (2001) A házasság és család válságának újraértelmezése a mai magyar társadalomban. In: Mentálhigiéne és Pszichoszomatika. 3. 5–19. old.

Kopp Mária–Skrabski Árpád (2006) A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 220–232. old.

Kopp Mária–Skrabski Árpád (2006) Gyermekvállalás és életminőség. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 253–262. old.

Köllő J. (2008) A gyermeknevelési támogatások munkaerő-piaci hatásai. In: Nagy G. (szerk.) Jóléti ellátások, szakképzés és munkakínálat. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest. 31–56. o.

Kőszegi Erika (2004) Idősek a családban www.csaladinet.hu

Krantzler M. –Krantzler P. (1999) A kreatív válás. Hogyan tegyük életünket boldogabbá és eredményesebbé a válás alatt és után. Alexandra Kiadó, Budapest.

- McLaren, Angus(2002) Szexualitás a 20.században. Osiris, Bp. (Összegzés 297–305. old.
- Mead, Margaret (1972): „Nem és temperamentum” In: Kemény István (szerk.): A szexuális élet szociológiája. Bp., KJK. 53–148 o.
- Medgyesi Márton (2002) Nemzedékek közötti családi transzferek. In: Társadalmi riport. TÁRKI, Budapest.
- Minuchin (1996) Széthulló családok. In: Gyermek – család–társadalom. HRSZE. 245–267. old.
- Minuchin,P. – Calapinto – Minuchin, S. (2001) Krízisről krízisre. A szegény családok segítése. Animula, Bp. 21–35. o.
- Minuchin,P. – Colapinto,J. – Minuchin, S. (2002) A családi rendszer változását segítő eljárások. In: Krízisről krízisre. A szegény családok segítése. Bp., Animula, 74–99. old.
- Nagy Beáta (2009) A munkavállalás és gyermekvállalás paradoxona – bevezető gondolatok. In: Szociológiai Szemle. 3. 81–91. o.
- Neményi Mária (2000) Deprivált családok gyermekei – ahogy a védőnők látják. In: Spéder Zsolt–Tóth Pál Péter (szerk.) Emberi viszonyok. ARTT-Századvég, Bp. 209–307. o.
- Neményi Mária (szerk.) (1988) A család pro és kontra. Bp., Gondolat.
- Neményi Mária (1998) Testükbe zárva. Bp., Új Mandátum. 52–67. o.
- Neményi Mária (2000) „Új család – új modell”. In: Schadt Mária (szerk.) Családszociológiai szöveggyűjtemény. Comenius. Pécs.
- Neményi Mária – Takács Judit (2005): Változó család – változó családpolitikák. In: *Szociológiai Szemle 2005/4.* 3–36. old.
- Nguyen, L.L.A. (2005) Férfiak és nők a munka világában. Nemi szerepek a munkahelyen. In: Magyar Pszichológiai Szemle. 2. 11–134. o.
- Novák Judit – Barcy Magdolna – Füredi János – Kapusi Gyula (1991) Párt(t)a(t)lanul. A társadalmi változások hatása a családban zajló folyamatokra. In: *Psychiatria Hungarica.* 3. 231–241. o.
- Paksi Veronika – Szalma Ivett (2009) Mikor vállaljunk gyermeket? In: *Szociológiai Szemle* 3. 92–115. o.
- Phillips, Roderick (2004) Amit Isten összekötött... A válás rövid története. Bp., Osiris (A válásszám növekedésének magyarázata 318–333 oldal
- Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1997) A gyermekvállalási magatartás alakulása. In: *Szerepváltozások.* Szerk.: Lévai Katalin – Tóth István György. Bp., KN. 86–106. o.
- Pongrácz Tiborné(1999) Terhességmegszakítások a számok és a lakossági vélemények tükrében. In: *Századvég. 1999/ Tél* 59–73. o.
- Pongrácz Tiborné – Spéder Zsolt (2003) Élettársi kapcsolat és házasság – hasonlóságok és különbségek az ezredfordulón. In: *Szociológiai Szemle.* 2003/4. 55 – 75. o.
- Pongrácz Tiborné (2005): Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai. In: *Szerepváltozások. Jelentés a férfiak és nők helyzetéről 2005.* TÁRKI – ICSSZEM, Bp. 73–87. old.
- S. Molnár Edit – Pongrácz Tiborné – Kamarás Ferenc – Hablicsek László (1998) Házasságon kívüli születések. Bp., KSH-NKI., Kutatási jelentései.
- S. Molnár Edit (1997) Gyermeküket egyedül nevelő anyák. In: *Demográfia.* 2–3. 43–51. old.
- S. Molnár Edit (1998) A munkahely biztonsága és a gyermekvállalás konfliktusai a 18–40 éves férfiak és nők körében. In: *Demográfia.* 2–3. 206–233. o.
- S. Molnár Edit (1999) Családi értékek, magatartások, demográfiai tendenciák. In: *Századvég.1999/ősz* 21–31. o.
- Simonyi Ágnes (2002) Családok peremhelyzetben városban és falun. In: *Szociológiai Szemle* 2002/4. 131–143. old.
- Simonyi Ágnes (1995) Munka nélkül. Családi alkalmazkodási stratégiák és hiányuk. In: *Az államtalanítás dilemmái: szociálpolitikai kényszerek és választások.* Bp. ATA. 193–213. o.
- Somlai Péter (1995): Bizonytalanul. A családok helyzete Kelet-Közép-Európában. In: *Esély.* 2. 47–59. o.
- Somlai Péter(1999): A sokféleség zavara, a családi életformák pluralizációja Magyarországon. In: *Demográfia.* 1–2. 38–47. o.
- Somlai Péter (1997) Szocializáció. Bp., Corvina. 148–169. o.
- Somlai Péter (1999) A sokféleség zavara: a családi életformák pluralizációja Magyarországon. In: *Demográfia* 1–2. 38–47.o.
- Somlai Péter (2002) Húsz év. Családi kapcsolatok változásai a 20. sz. végi Magyarországon. ÚMK, Budapest.

- Spéder Zsolt (2005) Az európai családformák változatossága. Párkapcsolatok, szülői és gyermeki szerepek az európai országokban az ezredfordulón. In: Századvég. (Új évfolyam) 2005/3. 3–49. o.
- Spéder Zsolt – Kapitány Balázs (2006): Szülővé válás az ezredforduló után: a strukturális körülmények és a tudati tényezők szerepe az első gyermek vállalásakor. In: Társadalmi riport 2006. Bp., TÁRKI 183-204 old.
- Sulyok Brigitta (1999) A gyermekes családok gazdálkodási, jövedelmi viszonyai. In: Az önkormányzati segélyezés és a segélyezett családok életkörülményei. Bp., KSH.
- Szabóné Kármán Judit (2004) Családgondozás, krízisprevenció. Bp., Medicina
- Szokolczai György (2005) A rendszerváltozás és a politikai váltógazdaság demográfiai hatásai. In: Demográfia. 2–3. 254–280. old.
- Szarvák Tibor – Szoboszlai Zsolt (2000) Családok pozíciói a városi résztársadalmakban. In: Esély 5. 71–86. o.
- Szöllősi Gábor (2005) A családon belüli erőszak differenciáltsága – Különbségek a nevek, a felfogások és a helyszínek szintjén. In: Virág György (szerk.) Családi iszonyok. KJK – KERSZÖV, Bp. 65–87. old.
- Szukicsné Serfőző Klára (1995): Az egyszülős családok társadalmi és demográfiai jellemzői. Bp., KSH.
- Tóth Olga (1992) Az első gyerek születése, mint az életút fordulópontja. In: Társadalomkutatás. 1. 40–46. o.
- Tóth Olga (1994) „A női életút Magyarországon” In: Hadas Miklós (szerk.) Férfiuralom. Replika Kör, Bp. 223–234. o.
- Tóth Olga (1995) Attitűdváltozások a női munkavállalás megítélésében. In: Szociológiai Szemle. 1. 71–86. o.
- Tóth Olga (1998) Családtörténetek kétfelől: férfi és női megközelítés. In: Szociológia emberközelben. Bp., Új Mandátum. 213–228. o.
- Utasi Ágnes (1999) Partnerkapcsolatok és individualizálódás. In: Demográfia. 1–2. 25–34. o.
- Utasi Ágnes (2002) Társadalmi integráció és családi szolidaritás. In: Educatio. Ősz. 384–403. o.
- Változó család fogalma. Az együttélés és nem családi jellegű házastársi kapcsolatok hatása. (2000) In: Demográfia. 2–3. 32–46. o.
- Vaskovics László (2002) : A család fejlődése Európában. In: *Educatio* 3. 349–364. o.
- Vukovich Gabriella (2006) Az elvált apák helyzetének néhány aspektusa. In. Társadalmi riport 2006. TÁRKI, Bp. 267–287. old.